

PRIROČNIK ZA RAZVOJ ŠOLSKE IN VRTČEVSKÉ POKLICNE MOČI

Avati Grabeljšek

LAHKOTNO V ŠOLO ALI VRTEC

Kako usvojiti, da sem tako jaz kot vsak otrok, starš, sodelavec ali vodja zavoda prav super in da vedno sodelujemo z namenom višanja osebne moči?

Priročnikov namen

Priročnik pred tvojimi očmi je zbirka spremljanj in spoznanih kakovostnih sprememb znotraj dogodkov šolskega okolja, ki ga ob opisanih izkušnjah lahko preusmerimo v vrtec. Gre za prevetritev različnih oblik sodelovanja, vodenja in soustvarjanja tako z otroki kot z odraslimi, ki so vključeni v šolsko oz. vrtčevsko okolje. Z doživetji iz učilnic, telovadnic, šolskih hodnikov, zbornic in okoliških šolskih območij predstavljam svoja iskanja, bistvena spoznanja in delujoče spremembe v olajšanje iskanj kvalitetnejšega vsakdanjika odraslim v podobnih delovnih okoljih. Torej tebi (čistilcu-ki, vodji šole ali vrtca, kuharju-ici, učitelju-ici, vzgojitelju-ici, svetovalnemu-i delavcu-ki ali hišniku), ki iščeš celostno ter aktualno uspešnost in si v ta namen pripravljen-a kak svoj pogled ali pristop k otrokom in odraslim tudi prenoviti.

Do spoznanj sem prišla postopoma, s spremljanjem ravnatelja, njegove pomočnice, tajnice, čistilcev, hišnikov, učiteljev, vzgojiteljev, staršev, otrok in sebe ter ugotovila, da je s spremembami smiselno začeti le pri sebi. Spoznanje, da sami ustvarjamo svoje okoliščine, mi je spremenilo pogled in pristop v vseh šolskih stikih. Za vse izkušnje sem iskreno hvaležna vodstvu šole, sodelavcem, učencem in staršem, saj mi pomenijo res kvalitetne življenjske učitelje. Pregledu svojega delovanja je zato namenjen prvi del priročnika, katerega cilj je prevetritev lastnega dožemanja svoje vloge v šoli ali vrtcu, širine sprejemanja ljudi ob moji poklicni poti, ter uvajanje sprememb v svojih pristopih k njim. Šele ob lastni nadgradnji je namreč možna nadgradnja med sodelavci ali v skupini otrok in njihovih staršev, čemur je posvečen drugi del. Doseganje boljših rezultatov med otroki ali odraslimi torej ni zahteven postopek, le na pot stopiš, s seboj vzameš ogledalo in vztrajnost, pa gre.

Bistvo kvalitetnega kreiranja sveta otrok in kolektiva spoznam v učiteljevi oz. vzgojiteljevi dobri volji, iskrenosti ter občutku uspešnosti. Seveda je naš delovnik povezan s čustvi in doživljanjem življenja med domačimi ljudmi, zato se področja med seboj tudi prepletajo. Pri opisovanju tovrstnih področij v nadaljnjem besedilu pogosto uporabljam tudi dva pojma, kot prvi stopnici v osebno-službenem napredovanju, to sta pristnost in osebna moč. S prvim ciljам na iskrenost ter spontanost, z drugim na notranjo uravnovešenost ter stalno smiselno razvojno usmeritev.

Osebno zadovoljstvo

- *Kaj prijetnega delam v prostem času, da sem iz dneva v dan lahkotnejši-a?*
- *Se uspem sproščati dovolj redno ali prihajam v službo obremenjen-a?*
- *Na kakšne načine lahkotnost dosegam na delovnem mestu?*

Način obravnavanja priročnika

Ob vsakem primeru, spoznanju ali spremembi z moje strani ti priporočam, da si k njim zabeležiš primerljive izkušnje iz svojega delovnega okolja in z ljudmi, ki te ob tem spremljajo. Seveda ne v smislu sodbe, posmeha ali postavljanja sebe in drugih ljudi v negativno luč, temveč z namenom razjasnitve trenutnih šibkosti, torej smeri posameznikovega osebnega razvoja. Stalno se je dobro zavedati kako ni dobrih in slabih ljudi ter naših potez, ampak smo vsi le v določeni stopnji svojega osebnega napredovanja.

Ob tem si lahko pomagaš tudi s pripisanimi raziskovalnimi vprašanji. K svojim zapisanim primerom si je dobro pripisati tudi nova spoznanja, torej konkretne in uporabne spremembe ali korake za ustvarjalnejši ter lahkotnejši jutrišnji dan. S pregledom odzivov otrok in odraslih ob sebi lahko svoje načine delovanja na zanimiv način pregledaš, jih ovrednotiš ter na tak način postopoma dosežeš nadaljnje povišanje lastne osebne moči.

Pregled svoje poti spremljanja otrok in sodelavcev je dobro začeti pri svojih prvih izkušnjah ali vsaj zgodnjih začetnih letih tovrstnega udejstvovanja, saj s tem bistvo poti pregledaš v celoti, z vsemi ovinki, vzponi, padci in predvsem spoznanji. Uspe ti uvideti v čem si že zelo napredoval-a ter v katero smer razvoja bosta šla tvoje nadaljnje raziskovanje in posledično osebno napredovanje.

Področja predeluj počasi, o poglavjih, umirjeno, lahkotno, počitniško in ne kot svojo obveznost. Po prebranem posameznem poglavju si privošči vsaj nekaj dni razmišljanja o pripisanih vprašanjih in opisano opazovati ter hkrati kar takoj spreminjati. Le tako ti uspe besede pospremiti v realnost (doseči premike in ne le branja prijetnega besedila oz. filozofije). Priročnik namreč ni namenjen kratkotrajni, temveč malce daljši uporabi. S pregledovanjem oz. spremljanjem svojega trenutnega razumevanja in delovanja v šolskem ali vrtčevskem okolju ti nikoli ne more zmanjkati vitalnosti ter želje po novih odkritjih. Predelaš ga lahko tudi večkrat, saj ti lahko posamezni odstavek v različnih obdobjih ustvarjanja poda povsem različna, precej širša spoznanja ali te ponovno usmeri na osnovno pozitivnost določenega področja.

Smisel nadaljnjega besedila je, da ustvarjalcu šole ali vrtca pomaga pri spremljanju svojih uspešnih potez, dosežkov in novih možnosti razvoja, višanju osebnih sposobnosti oz. moči ter h kreiranju vedno bolj sproščenega in produktivnega okolja okoli sebe.

Šolsko oz. vrtčevsko udejstvovanje

- *Katera so moja močno razvita službena področja ali lastnosti?*
- *V katerih svojih lastnostih imam kot šolski-a ali vrtčevski-a delavec-ka namen napredovati, pa ne vem kako?*
- *So to področja, navezujoča se bolj na otroke ali odrasle?*
- *Je naštetim področjem kaj skupnega?*

1.del - Individualni razvoj

ŠOLSKI OZ. VRTČEVSKI DELOVNIK SPREMENITI V POSLANSTVO

Pregled svojega osnovnega poslanstva

Svoj pregled sodelovanja v svetu otrok, staršev in učiteljev pričnem v času začetka študija. Tedaj krožim med športnimi društvi, najstniškimi in ustvarjalnimi delavnicami ter spoznavam otroke med drugim in sedemnajstim letom starosti, njihove starše ter športne sodelavce. Ob tem želim otrokom ustvarjati čim bolj kvalitetna in hkrati sproščena učna okolja ter se s tem namenom vsakič znova poskušam postaviti v njihovo kožo (počutje). Otrokom dejavnosti prilagajam glede na njihov nivo zanimanja, jim vmes pripravljam veliko sproščujočih aktivnosti in z njimi predvsem zelo uživam. Kot študentka sem ob programih zelo sproščena, saj sem z otroki v telovadnicah, bazenih, smučiščih, igriščih, ob obali ali ustvarjalnih srečanjih povsem prostovoljno in z veseljem. Povsod se imamo prijetno, se zabavamo, precej šalimo, med seboj spoznamo in veliko naučimo.

S pomočjo takšnega pregleda mojih začetnih kariernih korakov obudim in ugotovim svoj osnovni namen. To pomeni otrokom in sebi omogočiti uživanje, ustvarjanje in napredovanje.

Poklicni namen

- *Zakaj sem se odločil-a prav za to poklicno pot, v čem na ta način bogatim družbo in sebe?*
- *Kaj kvalitetnega mi moje trenutno poklicno delovanje prinaša danes, da mi ga je smiselno živeti dalje?*
- *Mi je torej moja trenutna služba v večji meri izziv ali breme?*

Linija začetnega šolskega ali vrtčevskega delovanja in nove uganke

Dalje svoje poslanstvo nadaljujem kot zaposlena osnovnošolska učiteljica. Tedaj se ob učnih ciljih, starših, učiteljih in vodstvu šole kar nekako zresnim. Z negotovostjo in resnostjo se začnem zavedati svoje odgovornosti glede uspeha učencev, jasne kritičnosti s strani sodelavcev, staršev in vodstva šole, ocenjevanja mojih sposobno-

sti in se posledično naprezam za idealnimi učnimi ter medosebnimi sposobnostmi učencev. Prebiram literaturo na temi razredništvo in poučevanje, s prijatelji predelam različna stališča o učinkovitosti mojih pristopov v učilnici in zbornici, praktično preizkušam predlagane nove pristope, njihov učinek ter lastno sprejetost in ujemanje s stališči staršev, sodelavcev ter vodij šole. Ugotovim, da me resnost in nesproščenost precej utesnjujeta in začnem iskati lahkotnejše načine svojih šolskih opravil oz. nalog.

Poklicna sproščenost

- *Kaj pri svojem delu opravljam že zelo sproščeno in kaj resno oz. nesproščeno?*
- *Ob katerih delih nesproščenih področij se lahko še razbremenim, opustim njihovo nujnost in resnost?*

To je zame zelo stresno obdobje, saj kar naenkrat pristanem v ponovni izgradnji lastne osebnosti. Sprašujem se kako sodelovati in reagirati ob čustvenih izpadih otrok ali odraslih, kako se ob tem sprostiti in še ohraniti linijo sposobne ter suverene vodje skupine. Iskati začnem marsikatero odgovore oz. si jih večinoma ustvarjati kar sama (iz svojih opažanj). Zadam si nalogo, da čim prej spet na polno zadiham in začutim notranjo lahkotnost. Prav zavestno začnem spreminjati svoj tok misli v neobremenjenost z mnenji (opravljanji) drugih, z drugačnimi pristopi sodelavcev in s tem krepiti svoj občutek uspešnosti.

Osebno napredovanje

- *Katere večje ovire glede otrok in odraslih sem na svoji poslovni poti že presegel-a, v čem sem že precej napredoval-a?*

SEBE POSPREMITI OD POVELJNIKA DO SOVESLAČA, KRMARJA IN OPAZOVALCA SKUPINE

Občutek o lastnih sposobnosti

Med raziskovanjem različnih pristopov k učencem ter sodelavcem, učinkovitosti le teh in pripravljenosti sodelovanja z njihove strani sem najprej polna zagona, ki pa je usmerjen predvsem v smer dokazovanja mojih sposobnosti. Postopoma postanem

zaradi premočne želje po popolnosti in ugajanju kar neosebne ter policijske narave. Pred vsemi v šoli želim delovati vsevedna, dobro organizirana, vse z namenom pridobiti na zaupanju drugih odraslih, otrok ter na občutku lastne vrednosti. Kar takoj, v prvih dveh letih, se poleg rednega pouka v petem razredu malce na podlagi spodbud ravnatelja, predvsem pa svoji želji po čim višjem doprinosu šoli, lotim vodenja precej aktivnosti hkrati. Vodim planinski krožek, športni krožek, krajevno prireditev, športni program, tečaje rolanja, del programov v poletni in zimski šoli v naravi, aktivnosti na planinskih taborih ter malce kasneje tudi manjšo skupino učiteljev. V vseh omenjenih aktivnostih zelo uživam, a ob takšnem vzroku (po dokazovanju svojih sposobnosti) in resnem pristopu glede šolskih dejavnosti začasno kar izgubim voljo.

Elan po novih idejah mi začne nato kar hitro upadati ter se kmalu komaj še zmorem soočiti z rednimi oz. osnovnimi zadolžitvami. Notranje sem vedno bolj napeta, utrujena in nezadovoljna. Lotim se sicer vseh predlaganih nalog in izzivov s strani sodelavcev in vodstva šole, vendar mi prične energija zaradi želje po popolnosti pojenjati, kar se pokaže predvsem v padajoči dinamiki meni zaupane skupine otrok oz. razreda in tima sodelavcev. Opazim, da z mojim likom učiteljice nekaj ni v redu, saj sem izgubila veselje do dela, ki mi je bilo najprej zelo všeč. Motiti me začnejo tudi komentarji sodelavcev in njihova nedostopnost, a malce kasneje le ugotovim zakaj je temu tako.

Občutek uspešnosti

- *Kako ob otrocih ali odraslih živim potrebo po moči (kaj je zame uspešno vodenje)?*
- *Koliko in čigave zunanje potrditve potrebujem, da imam občutek visoke lastne vrednosti?*
- *Kako se počutim ob kritiki drugega učitelja, starša ali vodje zavoda kjer delam?*
- *Se lahko strinjam z dejstvom, da popolnosti ni pri nikomer in da so »napake« oz. za nas neuspeli poskusi naše najboljše učne lekcije?*

Ustvarjanje neprijetne tekmovalnosti

Ob pogovorih s sodelavko, ki mi moje delovanje opiše z zunanjega pogleda, pa mi le postane jasno za kaj pravzaprav gre. Nezavedno, zaradi želje po ugajanju in dokazovanju vodstvu šole, sodelavcem in staršem, začnem z odraslimi in otroki delovati prek bojev. Delovati z logiko: »Sem uspešnejši jaz ali ti oz. moj ali tvoj razred?«. Seveda zaradi pomanjkanja samozavesti tako delujejo tudi nekateri drugi sodelav-

ci in sem ob njih toliko bolj razburjena, saj tedaj zelo očitno trčim ob lastni odsev. Tovrstno nastopanje pa vse odnose med menoj in ostalimi postavi v zelo napeto in neprijetno ozračje. Moje osebno stanje zagledam kot nepošteno najprej do otrok, saj sem v vlogi njihove vodje pretirano zahtevna in ob neuspehih zelo nervozna. Tedaj se zavem kako zelo dobro bi bilo dvigniti svoj nivo volje oz. zagona za svoje osebne spremembe, za kvalitetnejše sodelovanje z njimi in za razvijanje vedno višjih (svojih ter njihovih) sposobnosti. Prvi korak k tem spremembam naredim s svojo kontrolo sodb do drugih in previsoke samokritičnosti. Opuščam torej kontrolo in se prepuščam dogodkom ter začnem ob tem druge in sebe sprejemati kot sposobne ter prijetne osebe, saj spregledam, da gre le za našo medsebojno različnost v stopnji ali smeri življenjskega razvoja. Hvaležnost za ta spoznanja so mi omogočili ravno »neprijetni« stiki s sodelavci, ki mi danes pomenijo največji doprinos in s tem hkrati najprimernejše sogovorce. Danes prav vse dojemam kot izvrstno darilo.

Sodelovanje z zaposlenimi

- *Ali si ljudje ob meni vedno ustvarijo občutek sprejetosti in varnosti ali jih pri tem katera moja lastnost lahko ovira?*
- *Kdaj ob odraslih sem tekmovalne, opravljive in primerljive narave?*
- *Kdaj sem ob njih sodelovalne, prijateljske in iskrene usmerjenosti?*
- *Kaj konkretno lahko glede sodelavskih stikov pri sebi še bolj razbremenim oz. sprostim?*

Opustitev želje po ugajanju in zunanjem dokazovanju

Ob novih spoznanjih le dojamem, da je ključ upadanja moje življenjske moči skrito v mojem intenzivnem iskanju vloge šolske delavke in njene vrednosti v zunanji moči oz. vidnih vplivih. Od nekaterih sodelavcev, ki v tistih trenutkih od mene pričakujejo še več udeleževanja in delovanja na strožji in resnejši način, se tedaj začasno zavestno kar malce odtujim, saj z njimi ne uspem vzpostaviti lahkotnega odnosa z iskreno izmenjavo mnenj ali občutkov. Navado, da sprejemam prav vsako šolsko nalogo, spremenim v kritično izbiranje svojih udeleževanj. Ugotovim, da bistvo moje uspešnosti res ni skrito v zunanjem dokazovanju. Med tistimi, ki tega ne uspejo razumeti, češ saj sem mlada in sposobna delati precej več, miselno kar odplavam v nek svoj svet, se začasno na tak način zaščitim, saj mojega razvijajočega se delovanja tedaj ne razumejo ter ga občasno tudi obsojajo.

Ostale zaposlene oz. sodelavce začnem v svojih mislih tudi sama ocenjevati in jih v svojih mislih ob neuspehih tudi obsojati, prezirati ali se jim posmehovati. Kar prev-